

dental and refers to a self-governing community as traditional foundations of social life on Ukrainian territory.

Another interesting fact is that the courts of honor of UNR case considered absolutely not appropriate for the imperial court officer, but it is traditional Cossack self-judiciary. Specifically talking about marriage and family affairs, which percentage among other things is quite noticeable.

Perhaps this continuity of traditional historical and legal institutions in the minds and mentality of Ukrainian troops can explain the preservation of the regulations and the judicial practice of the duels that substantially overlaps with the tradition of judicial duel and judgment of God (both convey the resolution of the case at the discretion of the higher natural authority) and which at this time was already forbidden and criminal persecution in Europe.

The Officers' court of honor in the UNR is a self-organized court with the corporate and caste principle, the principle of selection and separation of military and judicial organizations.

Some Russian researchers attribute courts of honor public organizations, but hardly can agree with this. The principal difference between government relations of NGOs is available in public law element. Even if the judicial authority is in its non-formation of the organization, its legal personality is not a purely private law, as regards in particular and public relations – the powers of the court and the security imperative of its decisions, certain aspects of jurisdiction. In addition, the organizational structure of the courts of honor in the UNR provides additional reason to evaluate its legal status of petty government.

Key words: history of law, sources of law, Ukrainian revolution 1917–1921, military self-government, judiciary in the UNR Army, the UNR army, courts of honor in the UNR Army.

УДК 321 (091); 340 (091); 340.13.

І. В. МУЗИКА,
кандидат юридичних наук

СПІЛЬНІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ І ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У СИСТЕМІ ДЖЕРЕЛ ПРАВА УРСР ПОВОЄННОГО ПЕРІОДУ

Стаття є спробою окреслити основні аспекти проблеми визначення ролі та місця в системі джерел права Української РСР повоєнного періоду спільних актів уряду та громадських організацій, з огляду на значну кількість таких нормативних актів, значна частина з яких не була оприлюднена у Зібранні постанов і розпоряджень Уряду УРСР через їх засекреченість.

Ключові слова: історія права, джерела права, спільні нормативні акти державних і громадських організацій, юридична сила, Центральний Комітет Комуністичної Партії України, Рада Міністрів Української РСР, Українська Республіканська Рада Професійних Спілок і Центральний Комітет Ленінської Комуністичної Спілки Молоді України.

Музыка И. В. Совместные нормативно-правовые акты государственных органов и общественных организаций в системе источников права УССР послевоенного периода

Статья является попыткой очертить основные аспекты проблемы определения роли и места в системе источников права Украинской ССР послевоенного периода

совместных актов правительства и общественных организаций, с учетом значительного количества таких нормативных актов, значительная часть которых не была обнародована в Сборнике постановлений и распоряжений Правительства УССР в силу их засекреченности.

Ключевые слова: история права, источники права, совместные нормативные акты государственных и общественных организаций, юридическая сила, Центральный Комитет Коммунистической партии Украины, Совет Министров Украинской ССР, Украинский Республиканский Совет Профессиональных Союзов и Центральный Комитет Ленинского Коммунистического Союза Молодежи Украины.

Muzyka I. V. Joint legal acts of state bodies and public organizations in the system of legal sources of URSR of the postwar period

The article is an attempt to outline the main aspects of the definition of the role and place in the sources of law of the Ukrainian RSR of the postwar period common acts of government and NGOs in view of the considerable amount of legislation, much of which was not published in Soviet times.

Key words: history of law, sources of law, common regulations of state and public organizations, legal force, the Central Committee of the Communist Party of Ukraine, the Council of Ministers of the Ukrainian RSR, the Ukrainian Republican Council of Trade Unions and the Central Committee of the Leninist Young Communist League of Ukraine.

Нормотворчість громадських організацій в СРСР, й насамперед комуністичної партії, присвячено чимало праць. Ідеологічну, політичну, економічну й соціальну мету та роль нормативних актів КППС, комсомольських і профспілкових організацій вивчали політологи, філософи, історики та економісти. Серед юридичних досліджень найбільший інтерес становлять роботи істориків права О. Г. Манова¹ та С. А. Токміна², а також низка статей відомих радянських теоретиків С. С. Алексєєва³ та В. М. Корельського⁴. Зокрема, на важливе місце в системі джерел радянського адміністративного права спільних актів уряду та громадських організацій звертається увага в томі 1 підручника «Адміністративне право України. Академічний курс»⁵. Разом з тим роль і місце спільних нормативно-правових актів державних органів і громадських організацій у системі джерел права УРСР повоєнного періоду тривалий час залишається малодослідженими.

Система джерел права Радянської України повоєнного періоду віддзеркалювала процес трансформації політичного режиму СРСР. Переважно особливості її структури зумовлювалися політичною волею правлячої верхівки КППС. Як справедливо зазначає О. В. Пижигов, початок суспільно-політичного реформування радянського суспільства 50–60-х рр. базувався насамперед на спробах виробити політику мирного співіснування й економічного конкурування з капіталістичною системою західних країн та побудувати соціально орієнтовану економіку. Результати порівняння політико-економічних реалій двох систем свідчили не на користь радянської, що спонукало партійне керівництво посилити ідеологічний контроль за всім радянським суспільством, й насамперед за інтелігенцією, та винаходити його нові методи⁶.

Довести пріоритет радянського способу життя над західною моделлю мала програма побудови безкласового комуністичного суспільства. У період підго-

товки XIX з'їзду КПРС було завершено формування курсу на комуністичне будівництво. На XXII з'їзді КПРС у своїй доповіді М. С. Хрущов проголосив про початок «розгорнутого будівництва комунізму» в СРСР, основні напрями якого знайшли своє відображення у третій програмі КПРС, прийнятій на цьому з'їзді. Передбачалося розширення участі громадських організацій і об'єднань трудящих в законодавчій діяльності представницьких органів Радянської держави, зокрема, надання права законодавчої ініціативи профспілкам, комсомолу і іншим масовим громадським організаціям в особі їх загальносоюзних і республіканських органів. Партія мала сприяти посиленню участі профспілок у керівництві господарством, їх активній участі в проведенні контролю над мірою праці і мірою споживання та підвищенні кваліфікації й поліпшенні умов праці і побуту робітників і службовців, охороні матеріальних інтересів і прав трудящих. Передбачалося, що розвиток соціалістичної державності поступово призведе до перетворення її в суспільне комуністичне самоврядування, в якому об'єднуються Ради, професійні, кооперативні та інші масові організації трудящих. Очікувалося, що державні органи планування та обліку, керівництва господарством і розвитком культури втратять політичний характер і стануть органами громадського самоврядування. Комуністичне суспільство мало стати високоорганізованою співдружністю людей праці з єдиними загальноновизнаними правилами комуністичного гуртожитку, дотримання яких стане внутрішньою потребою і звичкою всіх людей. Висловлювалася впевненість, що історичний розвиток неминуче приведе до відмирання держави за умови побудови розвиненого комуністичного суспільства та перемоги і зміцнення соціалізму на міжнародній арені⁷.

Попри їх переважну утопічність в умовах узурпації влади компартією намічені шляхи демократизації та лібералізації політичного режиму наштовхнулися на різкий спротив керівництва КПРС та партійної номенклатури. Партіапаратники були незадоволені, по-перше, поділом в 1962 році партійних організацій на промислові та сільські, так як, на їхню думку, це породжувало плутанину і безлад, послаблювало зв'язок промисловості з сільським господарством, а також могло призвести до утворення селянської партії есерівського типу. По-друге, для партійної бюрократії створювали серйозну загрозу запроваджені в 1961 році на XXII з'їзді КПРС норми систематичного оновлення всіх органів партії. По-третє, номенклатуру дратували часті і різкі нападки на партійних чиновників. Ці та інші чинники стали причиною гострої критики на адресу М. С. Хрущова з боку Президії ЦК КПРС та компартійного керівництва союзних республік. Зокрема, найбільш налякали партійне керівництво думки, висловлені ним на Президії ЦК КПРС на початку жовтня 1964 року: «Що добре, так це те, що парткоми тепер на задньому плані. Скрізь мені впродовж поїздки виставляли начальників виробничих управлінь. Це дуже добре. Значить, зробили висновки з моєї записки». З цього приводу в доповіді Президії ЦК КПРС на жовтневому пленумі 1964 р. зазначалося: «Але хіба пристало, товариші, партійному керівнику радити тому, що парткоми на задньому плані? Усно він навіть пропонував загалом ліквідувати виробничі парткоми, мати замість них начальників політвідділів в ранзі заступника

начальника колгоспно-радгоспного управління. А недавно сказав, що, можливо доцільно взагалі ліквідувати виробничі управління. Але це означає, що треба ліквідувати і партійні органи на селі. Ось до чого домовився»⁸.

Наслідком цього стало зміщення М. С. Хрущова з посади першого секретаря ЦК КПРС та Голови Ради Міністрів СРСР та посилення контролю ЦК КПРС та ЦК Компартій союзних республік не лише за діяльністю громадських організацій, а й за урядами та державними органами. Це призвело, як неодноразово зазначалося різними дослідниками цієї проблеми, до ситуації, коли Політбюро ЦК СРСР та ЦК союзних республік фактично повністю перебрали на себе функції та повноваження урядових та інших державних органів, приймаючи рішення навіть з найдрібніших питань. Частина з них втілювалася у спільних актах партійних і державних органів та громадських організацій. Тобто, попри проголошення у третій програмі КПРС курсу на демократизацію і лібералізацію, фактично тривала повна узурпація влади партійними органами.

У зв'язку з цим, особливе й надзвичайно важливе місце в системі джерел права УРСР повоєнного періоду продовжували посідали спільні акти громадських організацій – ЦК КПРС, ЦК КПУ та Президії або Секретаріату ВЦСПС, Української Республіканської Ради Професійних Спілок і державних органів (уряду, державних комітетів, окремих міністерств).

За суб'єктами нормотворчості ці нормативні акти можна поділити на кілька груп. Найбільшу кількість складають спільні постанови Центрального Комітету КП України і Ради Міністрів Української РСР. Наприклад, лише протягом 1971 р. було опубліковано 17 таких постанов⁹.

Значну кількість складають спільні постанови Ради Міністрів Української РСР і Української Республіканської Ради Професійних Спілок. Наприклад, Постанова Ради Міністрів УРСР і Української Республіканської Ради Професійних Спілок «Про умови оплати праці і преміювання працівників служби побуту Української РСР від 10 червня 1966 року № 448¹⁰.

Невелику кількість складають важливі за значенням спільні постанови Центрального Комітету КП України, Президії Верховної Ради Української РСР, Ради Міністрів УРСР і Української Республіканської Ради Професійних Спілок та Центрального Комітету КП України, Президії Верховної ради Української РСР, Ради Міністрів УРСР і Української Республіканської Ради Професійних Спілок та ЛКСМ України. Прикладом є постанови Центрального Комітету КП України, Ради Міністрів Української РСР, Української Республіканської Ради Професійних Спілок «Про додаткові заходи по закріпленню в колгоспах, радгоспах та інших сільськогосподарських підприємствах працівників, зайнятих у тваринництві» від 3 червня 1982 року № 317¹¹; Центрального Комітету КП України Ради Міністрів Української РСР, Української Республіканської Ради Професійних Спілок «Про заходи по подальшому поліпшенню санаторно-курортного лікування та відпочинку трудящих і розвитку мережі здравниць профспілок» від 9 лютого 1982 року № 74¹²; Центрального Комітету КП України, Президії Верховної ради Української РСР, Ради Міністрів Української РСР і Української Республіканської Ради Професійних Спілок «Про організацію республіканського соціалістичного

змагання на честь 100-річчя народження В. І. Леніна і про заходи заохочення переможців у цьому змаганні» від 21 листопада 1969 року № 641¹³; Центрального Комітету КП України, Президії Верховної ради Української РСР, Ради Міністрів УРСР і Української Республіканської Ради Професійних Спілок «Про заснування пам'ятних Червоних прапорів Центрального Комітету КП України, Президії Верховної ради Української РСР, Ради Міністрів УРСР і Української Республіканської Ради Професійних Спілок» від 11 грудня 1068 року № 798¹⁴.

Окрему групу складають спільні нормативні акти державних комітетів та Української Республіканської Ради Професійних Спілок, а також інші аналогічні нормативні акти.

Недослідженою залишається проблема поширення дії спільних актів Центрального Комітету КПРС, Ради Міністрів СРСР, Державного комітету СРСР з праці і соціальних питань, ВЦРПС і ЦК ВЛКСМ на територію України, частина з яких дублювалася відповідними українськими постановами.

Зокрема, малодослідженим залишається питання прийняття спільних постанов в порядку виконання постанов Центрального Комітету КПРС, Ради Міністрів СРСР, ВЦРПС і ЦК ВЛКСМ. Наприклад, постанови Центрального Комітету КПРС, Президії Верховної Ради Української РСР і Ради Міністрів УРСР «Про організацію виконання постанови Центрального Комітету КПРС, Президії Верховної Ради СРСР і Ради Міністрів СРСР від 19 березня 1981 року № 292 «Про дальше підвищення ролі Рад народних депутатів у господарському будівництві» від 28 квітня 1981 року № 221¹⁵; Центрального Комітету КП України, Ради Міністрів Української РСР, Української Республіканської Ради Професійних Спілок і ЦК ЛКСМ України «Про роботу партійних, профспілкових і комсомольських організацій, радянських і господарських органів республіки у зв'язку з постановою Центрального Комітету КПРС, Ради Міністрів СРСР, ВЦРПС і ЦК ВЛКСМ «Про Всесоюзне соціалістичне змагання за успішне виконання і перевиконання завдань одинадцятої п'ятирічки» від 14 квітня 1981 року № 183¹⁶.

Найважливішу роль безумовно відігравали спільні постанови ЦК Компартії України та Ради Міністрів Української РСР. Практика спільного прийняття постанов партії і уряду була започаткована ще на початку 30-х років. Зокрема, на ідейно-політичному аспекті норм радянського права наголошував автор популярного у свій час підручника з теорії держави і права, виданого ще 1948 р., професор А. І. Денисов: «Загальнонародне право, з одного боку, закріплює вже досягнуті успіхи в усіх галузях економічного, політичного, соціального і культурного життя радянського суспільства, з іншого – активно впливає на вирішення завдань побудови зрілого комуністичного суспільства, завдань внутрішньої і зовнішньої політики КПРС і Радянської держави»¹⁷.

У повоєнний період так званого розгорнутого будівництва комунізму, у зв'язку із «зростанням керівної і організуючої ролі Комуністичної партії в комуністичному будівництві», кількість спільних постанов ЦК КРПРС й ЦК компартій союзних республік та урядів СРСР і союзних республік збільшилася у кілька разів. Пояснення цьому факту міститься у статті одного з провідних радянських теоретиків права С. С. Алексєєва «Радянське право як засіб

здійснення політики КПРС», опублікованій у травні 1977 р. Зокрема, в ній зазначалося, що радянське право тому є найважливішим засобом здійснення політики КПРС, що воно виступає необхідним і високозначимим компонентом соціалістичної політичної системи, в якій комуністична партія здійснює свою діяльність як партія, правляча через радянські органи, в рамках Радянської конституції, виходячи з необхідності того, щоб жодне рішення жодної місцевої влади не розходилося із законом. При такому підході радянське право розглядається в органічному зв'язку з формуванням і дією всіх ланок політичної системи, зокрема, політичних механізмів, які ефективно забезпечують керівну роль Комуністичної партії в соціалістичному суспільстві¹⁸. Інший російський дослідник О. Г. Манов, у своїй дисертації, захищеній десятима роками пізніше, також зазначав, що спільні постанови ЦК КПРС та Ради Міністрів СРСР є одним із засобів нормативно-правового закріплення політики партії, який слугує підвищенню суспільно-політичної активності мас, посиленню авторитета відповідних нормативно-правових приписів, усуненню можливостей формальних колізій між нормами права й партійними директивами¹⁹.

Докладний аналіз особливостей та юридичного значення норм таких нормативно-правових актів міститься у статті В. М. Корельського, який наголошував, що спільні постанови ЦК КПРС та Радянського уряду відрізняються від звичайних директив партії нормативно-правовим характером, містять не тільки рекомендаційні а й імперативні норми, а також поради й заклики і є по суті єдиними партійно-правовими нормами, вольовий зміст яких зумовлений єдністю волі партії й уряду. Пряме й безпосереднє вираження волі партії у партійно-правових нормах надає їм політичної заостреності та підвищує наукову обґрунтованість. На думку В. М. Корельського, партійні норми мають багатший зміст, ніж норми, що їх видає Рада Міністрів СРСР, в силу чого вони поширюють свою дію на значно більш широке коло осіб і є обов'язковими як для державних органів, так і для партійних організацій та громадських організацій, які працюють під керівництвом КПРС. Спільні постанови надають конкретності й цілеспрямованості та підвищують рівень партійного контролю за діяльністю державних органів, на які покладається юридичний обов'язок і відповідальність за точне й неухильне виконання цих спільних постанов, оскільки посадові особи державних органів можуть нести і партійну відповідальність. Види партійного впливу і санкції партійно-правових норм можуть бути різноманітними й конкретизуватися іншими партійними або правовими нормами²⁰.

Аналіз змісту цих актів, на нашу думку, дає підстави стверджувати, що вони переважно містили первинні (абстрактні) норми загальнообов'язкового характеру, які згодом конкретизувалися виконавчими органами влади у прийнятих ними підзаконних актах. Тобто, фактично такі спільні постанови були актами вищої юридичної сили нарівні з законами, прийнятими вищим законодавчим органом. Наприклад, такими є норми спільних постанов Центрального Комітету КП України і Ради Міністрів Української РСР «Про реорганізацію управлінь по транспортному освоєнню малих річок при виконках Волинської і Рівненської обласних Рад депутатів трудящих у Стер-Горинське управління по транспортному освоєнню малих річок» від 3 травня 1952 р.

№ 1225²¹, «Про переведення на скорочений робочий день і про впорядкування заробітної плати працівників підприємств і будов вугільної і сланцевої промисловості» від 26 травня 1958 р. № 698²²; «Про переведення на семигодинний робочий день і про впорядкування заробітної плати працівників чорної металургії» від 30 вересня 1958 р. № 1329²³; «Про дальше вдосконалення системи професійно-технічної освіти Української РСР» від 24 липня 1972 року № 344²⁴ та багатьох інших, які конкретизувалися Радою Міністрів УРСР у додаткових Положеннях, Розмірах доплат, Переліках, Заходах та інших підзаконних нормативних актах.

Зокрема, В. М. Корельський також зазначав, що нерідко вищі органи громадських організацій на основі та на виконання спільних постанов приймають свої акти, в яких визначають конкретні завдання і намічають заходи, що випливають з відповідних постанов партії і уряду. Найчастіше такі постанови приймають профспілкові і комсомольські організації. За партійно-правовими нормами стоїть можливість державного примусу в разі їх порушення. Громадські ж організації (за винятком кооперативних) беруть участь в реалізації цих норм, тому що в статуті кожної громадської організації записано, що дана організація зобов'язується проводити в життя рішення партії²⁵.

На користь думки, що спільні постанови уряду і ЦК фактично були актами вищої юридичної сили поряд з законами свідчить також той факт, що певні групи таких постанов, які регулювали відносини в окремих важливих сферах життя суспільства, втрачали чинність після прийняття відповідних кодексів. Наприклад, постанова Центрального Комітету КП України і Ради Міністрів Української РСР «Про зміни і визнання такими, що втратили силу і зміну постанов Центрального Комітету КП України і Ради Міністрів Української РСР в зв'язку з введенням в дію нових Кримінального і Кримінально-процесуального кодексів Української РСР» від 28 березня 1961 року № 488²⁶. Інша спільна постанова ЦК Компартії України і Ради Міністрів УРСР «Про визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов ЦК Компартії України і Ради Міністрів УРСР у зв'язку з постановою ЦК Компартії України і Ради Міністрів УРСР від 28 травня 1981 року № 290 «Про заходи по дальшому поліпшенню проектно-кошторисної справи» від 6 жовтня 1983 року № 422²⁷ була прийнята у зв'язку з введенням в дію Житлового кодексу УРСР²⁸.

Наведемо далеко неповний перелік питань, які регулювалися спільними постановами Центрального Комітету КП України і Ради Міністрів Української РСР:

1. Розвиток промисловості й сільського господарства, господарське керівництво. Наприклад, постанови «Про проведення збирання врожаю і заготівель сільськогосподарських продуктів у колгоспах, МТС і радгоспах Української РСР у 1956 р. Від 29 червня 1956 р. № 731²⁹; «Про невідкладні заходи по подоланню відставання шахтного будівництва в Українській РСР» від 8 жовтня 1956 р. № 1400³⁰; «Про заходи по поліпшенню організації матеріально-технічного постачання народного господарства» від 23 травня 1958 р. № 565³¹; «Про утворення Українського республіканського об'єднання Ради Міністрів Української РСР по продажу сільськогосподарської техніки, запасних частин, мінеральних добрив та інших матеріально-технічних засобів, ремонту і вико-

ристанню машин у колгоспах і радгоспах та організації будівництва в колгоспах («Укрсільгосптехніка»)» від 28 лютого 1961 року № 257³².

2. Питання робочого часу й оплати праці. Зокрема, постанови «Про переведення на семигодинний робочий день і про впорядкування заробітної плати працівників підприємств по виробництву залізобетонних та бетонних виробів і конструкцій» від 16 вересня 1958 р. № 1334³³; «Про переведення на семи- і шестигодинний робочий день і про впорядкування заробітної плати працівників підприємств по видобутку графіту, озокериту і солі по Українській РСР» від 20 вересня 1958 р. № 1322³⁴; «Про переведення на семигодинний робочий день і про впорядкування заробітної плати працівників чорної металургії» від 30 вересня 1958 р. № 1329³⁵; «Про переведення на семигодинний робочий день і про впорядкування заробітної плати працівників підприємств хімічної промисловості Української РСР» від 20 вересня 1958 р. № 1330³⁶.

3. Покращення медичного й побутового обслуговування населення, розвиток торгівлі. Наприклад, «Питання організації союзно-республіканського Міністерства хлібопродуктів Української РСР» від 12 червня 1956 р. № 631³⁷; постанова «Про заходи по дальшому поліпшенню охорони здоров'я і розвитку медичної науки в Українській РСР» від 8 жовтня 1968 року № 525³⁸.

4. Розвиток капітального будівництва, впорядкування індивідуального та кооперативного житлового будівництва. Наприклад, постанови «Про заходи по забезпеченню капітального будівництва кадрами» від 28 лютого 1968 року № 107³⁹; «Про розширення виробництва черепиці в Українській РСР» від 9 серпня 1956 р. № 937⁴⁰; «Про зміни і визнання такими, що втратили силу постанов Центрального Комітету КП України і Ради Міністрів Української РСР в зв'язку з упорядкуванням витрачання коштів на капітальне будівництво здійснюване понад державний план за рахунок нецентралізованих джерел фінансування» від 30 березня 1961 року № 421⁴¹.

5. Покращення підбору і підготовки наукових кадрів. Наприклад, постанова «Про поліпшення підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів в Українській РСР» від 6 лютого 1968 року № 63⁴².

6. Розвиток та удосконалення загальної та спеціальної освіти. Наприклад, постанова «Про доповнення постанови ЦК КП України і Ради Міністрів Української РСР від 22 березня 1960 року № 419 «Про організацію шкіл з продовженим днем» від 3 квітня 1961 року № 473⁴³.

7. Розвиток і удосконалення законодавства. Наприклад, постанова «Про план підготовки законодавчих актів Української РСР і постанов Уряду Української РСР на 1983-1985 роки» від 5 вересня 1983 року № 375⁴⁴.

Відповідно до наведеного, слід погодитися з висновками О. Г. Манова про те, що комуністична партія в СРСР володіла законодавчою владою, яку реалізувала як самостійно, так і спільно з органами державної влади і управління⁴⁵.

Таким чином, не зважаючи на їх значну кількість, важливу роль і значення, до сьогодні спеціально не вивчалася роль і місце в системі джерел права повенної УРСР спільних постанов державних органів влади і громадських організацій, як опублікованих, так і тих, що зберігаються в архівосховищах. Заповнення цієї лакуни сприятиме повнішому і об'єктивнішому відтворенню історико-правової реальності та усуненню недостатньо обґрунтованих оцінок

щодо особливостей та системи різноманітних форм буття українського права в різних конкретно-історичних умовах.

1. *Манов А. Г.* Политическое и правовое регулирование общественных отношений в социалистическом обществе: автореф. дис...канд. юрид. наук: 12.00.01 / Манов Александр Григорьевич; Всесоюзный юридический заочный институт. – М., 1987. – 24 с. 2. *Токмин А. Г.* Партийные акты в системе источников права: дис...канд. юрид. наук: 12.00.01 / Токмин Сергей Алексеевич; Омский государственный университет им. Ф. М. Достоевского. – Иркутск, 2015. – 210 С. 3. *Алексеев С. С.* Советское право как средство осуществления политики КПСС / С. С. Алексеев // Правоведение. – 1977. – № 5. – С. 15–23. 4. *Корельский В. М.* Об особенностях и значении норм, содержащихся в совместных постановлениях ЦК КПСС и Совета министров СССР / В. М. Корельский // Правоведение. – 1965. – № 2. – С. 23–28. 5. Адміністративне право України. Академічний курс: Підруч.: У двох томах: Том 1. Загальна частина / Ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). – К.: Юрид. думка, 2004. – С. 141. 6. *Пыжиков А. В.* Хрущовская «оттепель». – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2002. – С. 15–27. 7. Программа Коммунистической Партии Советского Союза: принята XXII съездом КПСС. – М.: Госполитиздат, 1962. – 179 с.; Программа Коммунистической партии Советского Союза: принята XXII съездом КПСС. – М.: Политиздат, 1976. – 144 С. 8. Доповідь Президії ЦК КПРС на жовтневому пленумі ЦК КПРС (варіант) не пізніше 13 жовтня 1964 року (Доповідь Полянського) // Вестник Архива Президента Российской Федерации. – 1998. – № 2. – С. 102–125. 9. *Збірники постанов і розпоряджень Уряду Української Соціалістичної Радянської Республіки* (далі – ЗП УРСР). – 1971. – № 1. – С. 3–5; № 2. – С. 3–7, 8–9; № 3. – С. 3, 5–6; № 5. – С. 3–4; № 6. – С. 3–10, 12–13; № 7. – С. 3–14; № 8. – С. 3–10; № 9. – С. 3–5; № 12. – С. 3, 5–6. 10. ЗП УРСР. – 1966. – № 6. – С. 9. 11. Там само. – 1982. – № 8. – С. 3–4. 12. Там само. – 1982. – № 3. – С. 3–11. 13. Там само. – 1969. – № 12. – С. 3–5. 14. Там само. – 1968. – № 12. – С. 3–4. 15. Там само. – 1981. – № 5. – С. 3–7. 16. Там само. – № 4. – С. 3–6. 17. *Денисов А.И.* Теория государства и права / Андрей Иванович Денисов; Всесоюзный ин-т юридических наук Министерства юстиции СССР. – М.: Юриздат МЮ СССР, 1948. – С. 125. 18. *Алексеев С. С.* Указ соч. – С. 17. 19. *Манов А. Г.* Указ. соч. – С. 5. 20. *Корельский В. М.* Там само. – С. 26. 21. ЗП УРСР. – 1952. – № 9. – С. 3–4. 22. Там само. – 1958. – № 6. – С. 14–30. 23. Там само. – 1958. – № 10. – С. 24–38. 24. Там само. – 1972. – № 8. – С. 6–10. 25. *Корельский В. М.* Там само. – С. 27. 26. ЗП УРСР. – 1961. – № 4. – С. 3. 27. Там само. – 1983. – № 10. – С. 3. 28. Введений в дію Постановою ВР № 5465-Х від 30.06.83. 29. ЗП УРСР. – 1956. – № 11–12. – С. 12–22. 30. Там само. – 1956. – № 19–20 – С. 4–11. 31. Там само. 1958. – № 5. – С. 5–10. 32. Там само. – 1961. – № 2. – С. 29–31. 33. Там само. – 1958. – № 9. – С. 3–11. 34. Там само. 1958. – С. 12–23. 35. Там само. – 1958. – С. 24–38. 36. Там само. – 1958. – С. 45–59. 37. Там само. 1956 – № 11–12. – С. 4. 38. Там само. – 1968. – № 10. – С. 8–22. 39. Там само. – 1968– № 3. – С. 3–12. 40. Там само. – 1956. – № 15–16. – С. 8. 41. Там само. – 1961. – № 3. – С. 13–14. 42. Там само. – 1968. – № 2. – С. 3–11. 43. Там само. – 1961. – № 3. – С. 4. 44. Там само. – 1983. – № 9. – С. 3. 45. *Манов А. Г.* Указ. соч. – С. 8–9.

***Muzyka I. V.* Joint legal acts of state bodies and public organizations in the system of legal sources of USSR of the postwar period**

The article is an attempt to outline the main aspects of the definition of the role and place in the sources of law of the Ukrainian SSR of the postwar period common acts of government and NGOs in view of the considerable amount of legislation, much of which was not published in Soviet times and awaits its researchers.

Investigated the nature, content and validity of the joint acts of the government and NGOs. Done detailed analysis of the characteristics and legal value of the rules of regulations. Analysis of the content of these acts gave reason to believe that they mainly contain primary (abstract) rules of compulsory nature, which are then more specific executive authorities to have adopted by-laws. That is, in fact, these joint decisions were acts of higher legal force along with the laws adopted by the supreme legislative body.

Found that of the Soviet government and NGOs different from normal directives party regulatory nature, contain not only reference but mandatory rules and advice and appeals and is essentially the only party legally established, strong-willed contents of which are caused by the unity of the will of the party and government.

The system of legal sources of Soviet Ukraine postwar period reflected the transformation of the political regime of the USSR. Preferably, especially its structure conditioned by the political will of the ruling elite Communist Party.

The list of issues that are regulated by joint resolutions of the Council of Ministers of the Ukrainian SSR and NGOs: the development of industry and agriculture, business management; issues of working hours and wages; improving health and community services, trade; development of capital construction, organizing individual and cooperative housing; improve the selection and training of scientific personnel; development and improvement of general and special education; development and improvement of legislation.

Key words: *history of law, sources of law, common regulations of state and public organizations, legal force, the Central Committee of the Communist Party of Ukraine, the Council of Ministers of the Ukrainian RSR, the Ukrainian Republican Council of Trade Unions and the Central Committee of the Leninist Young Communist League of Ukraine.*

УДК 34(091)(72); 902(72)

О. О. МАЛИШЕВ

кандидат юридичних наук

ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК АРХЕОЛОГІЧНОГО ПРАВА МЕКСИКИ

У статті розглядається історія законодавства Мексики про охорону археологічної спадщини від перших цивілізацій на території цієї країни до сьогодення. Аналізується історичне формування особливого правового статусу археологічних пам'яток в рамках мексиканської культурної спадщини загалом, а також історична зумовленість мексиканської централістської моделі завідування археологічним надбанням в умовах федеративної держави. Звертається увага на віднесення мексиканським законодавством до археологічних пам'яток усіх пам'яток доіспанської доби, незалежно від методів їх дослідження, що певним чином впливає на предмет археологічної науки в цій країні.

Ключові слова: *законодавство Мексики, пам'ятки археології, археологічні розкопки, ацтеки, Конкіста.*

Малышев А. О. Историческое развитие археологического права Мексики

В статье рассматривается история законодательства Мексики об охране археологического наследия от первых цивилизаций на территории данной страны до современности. Анализируется историческое формирование особого правового статуса археологических памятников в рамках мексиканского культурного наследия в целом, а также историческая обусловленность мексиканской централизованной модели заведования археологическим достоянием в условиях федеративного государства. Обращается внимание на отнесение мексиканским законодательством к археологиче-